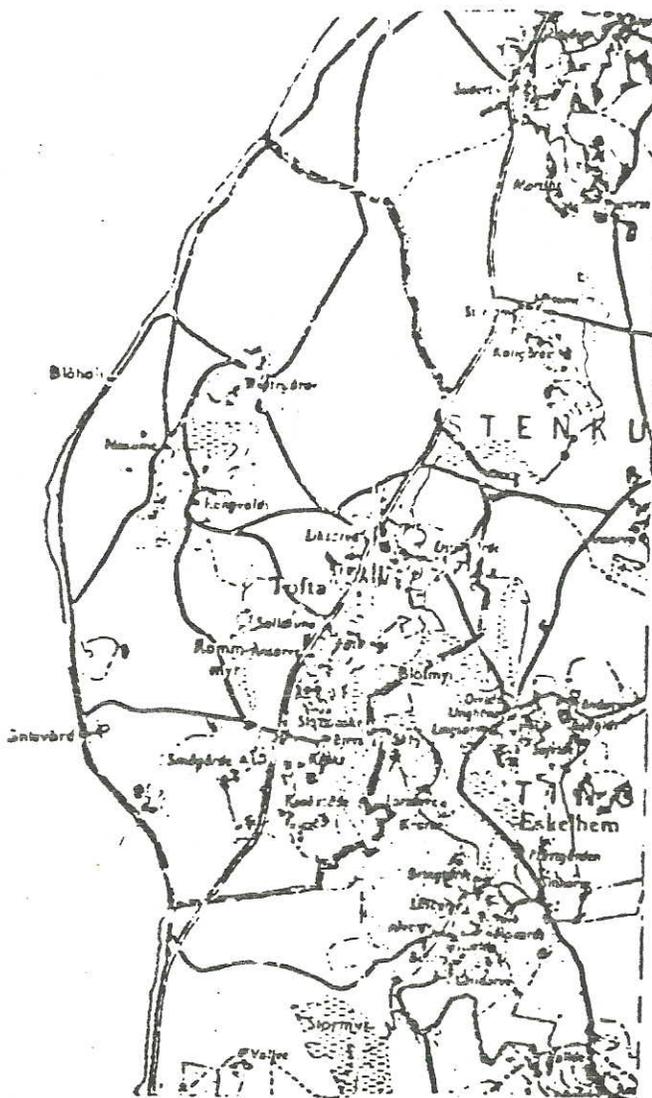

Hänt och känt

under 400 år

i

TOFTA

Dessa korta data ger
 några händelser ur
 Tofta sockens historia
 - Minneslistan kan sä-
 kert kompletteras.
 Kanske borde en del
 notiserna utgå som
 mindre väsentliga.
 Men vad är väsentligt
 och vad är oväsentligt?

Tofta socken omkring år 1700.

Efter karta sammanställd av Ivar Moberg

1570-talets jordbok har följande husbönder i Toftte Sogenn:

Olluff Beis	ff
Jacop Krogs	h
Las Krogstedt	ff
Christenn Kiellergardt	ff
Madz Solmandz	k
Peder Andersarue	h
Las Nesom	ff
Olluff Norgardt	ff
Rasmus Östergardt	k
Mickell Dypler	ff
Bottell Smaagardt	ff
Las Harms	ff
Jacop Mattilder	h
Jacop Rangwaldz	ff
Henrick Lickesarue	ff
Las Fettings	ff

Stora gårdar betecknas med bokstäverna ff, medelstora med h och små gårdar med bokstaven k.

1605 upphör Tofta att vara eget pastorat med egen präst. Det lägges som annex under Eskelhem.

1619 avsättes prästen Hans Christensen, för att han tagit emot en ko i likgäva efter en bonde från Smågårde (Det urgamla bruket med likstols-gävor förbjöds av danske kungen år 1592).

1630 den 20 april anklagas bonden Peder Rangvalds för att han vägrat ge kyrkoherden Mats Rask tionde. Peder blir dömd att inom tre veckor rymma från land och rike.

1637 skriver superintendent Hans Strelow om underhållet av Tofta kyrka: "Kircken och thornit scall hielpes"

1650 den 12 dec dömes bonden Peder Larsson Rangvalds till gren och galge (att hängas) för stöld av en kviga värd 3½ daler silvermynt.

1653 beskrives de gotländska gårdarna av en svensk jordbokskommission. Tofta har då elva hela hemman (Biärs, Kroks, Krogstade, Smågårdh, Rangwaldz, Hasämä, Norgårdh, Lix-

arfwe, Dypler, Pättingz, Ansarfwe), två halve gårdar (Östergard och Salmungz) samt ett mindre ställe (Skradeske). Samtliga är skattehemman och äges av bönder, som ärit eller köpt hemmanen.

1657 irias Eric, klockare i Tofta från beskyllningarna att ha skurit svansarna av Jacob Licksarves russ (. . . dy ähr bätter hielpa än at stiel pa och bätter ähr at fry den skyldige än döma den oskyldige).

1676 den 29 april tågar danska hären, som landstigit vid Sågholmen, "trygger genom Toftte skogh, hvilken är så tådt bevuxen, at de där kunnat nedergjöras". Danskarna kommer emellertid ostörda till Visby.

1693 befatter landshövding von der Osten, att länsmanen i Stenkumla ting skall hålla uppsikt över Gnisvärde fiskeläge och där tillämpa K. Maj:ts hamnrätt.

1697 en söndag vid gudstjänstens början kastar Nils Ansarves son Thomas en stor sten från kyrktornet i huvudet på nämndeman Jacob Licksarves son Rasmus. Stenen bars in i kyrkan för att gömmas som bevismaterial, men kom på något egendomligt sätt bort under gudstjänsten.

1700 upprättas skattelägningskartor över gårdarna i Tofta. Alla socknens gårdar uppmättes och beskrives. Ägonamn antecknas.

1719 skänkes ett dopfat av tenn till kyrkan. Det blev senare upphängt på kyrkans norra korvägg.

1731 får kyrkans inredning en enhetlig målning. En gammal tavla på predikstolen hade texten: "Sjutton Hundra XXI Jag med fågrin blef beklädd, Skrift-Stol, Chor och Bänkar alla Samma prydnad männ tillfälla."

- 1746 ~~2~~ Klockan i Tofta kyrktorn gjuten. Den vilar i en klockstol, i vilken & zinstone två av bjälkarna är ursprungliga.
- 1749 finns i Tofta socken enligt en folkräkning 38 hushåll.
- 1750 i november drunknade under fiske Märten Ekman. Hans döda kropp slogs av vågorna iland vid Gnisvärd.
- 1750 grasserar kopporna hela sommaren och hösten - Från maj till oktober skördar sjukdomen sex döda i församlingen.
- 1753 den 10 sept. drunknar Eric Knutsson från Nasume strax utanför Gnisvärd "medelst häftigt stormande som uppfyllde fiskebåten med vatten at den sönk till botten".
- 1772 den 10 juli födde Thomas Westerblads hustru trillingar, en son och två döttrar.
- 1784 var det en härlig årsväxt i Tofta.
- 1785 den 5 juni tas frågan om att bygga sockenstuga i Tofta upp på sockenstämman. Pastor ville att man skulle rusta upp ett gammalt förfallet stenhus vid kyrkan. men sockemännen vill bygga en ny stuga av trä vid allmänna vägen nära kyrkan.
- 1786 den 4 aug. drunknar Lars Eskelund från Ansarve under fiske utanför Gnisvärd. Även hans båtskamrat, som var från Båtels i Mästerby, omkommer. "Flere (andra) fiskare voro på sjöp i denna skräckliga och het-sigt uppkomne storm med nordwest wind men undkomma Gudi lof lyckligen till lands".
- 1786 skriver pastor Romdahl:
"Bättre Gud i denna socken har det-
- te år varit en ganska stor mis-
växt både på råg och korn. Somliga
fingo knappt sitt utsäde igen. Jag
måste inför Konungens Högå Befall-
ningshavande anmäla denna socken-
männens stora brist på spannmål, så
att de sluppo sin natura leverere
som skattesåd."
- 1789 rapporteras att tre båtsmän från
Tofta, som varit kommanderade till
Karlskrona, avlidit i sin tjänst.
- 1789 är rågsädet mycket svagt och kornet
uselt och litet. "Men strömming-
fisket vid desse stränder helst som-
martiden var ymnigt och välsignat."
- 1792 i dec. förliser ett fartyg utanför
Toftastranden. Ingen av besättningen
kan bärgas. Två döda män driver i
land på stranden och begravs i fat-
tigjord på Tofta kyrkogård. Av i-
landflutna papper framgår att far-
tyget troligen hörde hemma i Karls-
hamn och var på resa till Stock-
holm med sill.
- 1799 den 30 aug. besöker forskningsresan-
den Hilfeling Tofta, där han skri-
ver av gamla inskriptioner i kyr-
kan och ritar av en runsten på kyr-
kogården. Ute i bygden beser han
"Fättingsstol" en stor sten, där
ortens "sättingsdomare fordom av-
dömt folkets tvister".
- 1802 den 23 nov. drunknar under fiske
fiskaren Hans Tuftström, som för-
modligen fick sin grav på sjöbottnen.
- 1804 den 22 mars drunknar fiskaren och
sjömannen Hans Bendelin, liket
igenfinnes den 31 maj och begravas
i Fättings gravrum.
- 1806 den 27 febr. förolyckas under fiske
Olof Toftén, 65, Hans Toftén, 39,
och Hans Thomsson Alvede, 42.

1806 den 30 april drunknar under fiske Lars Pränderve, vars lik aldrig återfinnes.

1813 den 1 okt. drunknar två unga Eskelhembönder, Lars Gabrielseon Rovvalds, 38, och Nils Nilsson Ung-hanse, 38, utanför Gnisvärd.

Det är om dem Gnisvärdsvisan är diktad.

13. *Gnisvärdsvisan*

Ett tusen åttio hundra tretton
På Gnisvärd strand
der hände detta
att fiskarna på sjöen var,
Hvar en drar sin garn till land,
men der blef sorg på samma strand.

Ett tusen åttio hundra tretton
uppså Octobris första dag,
På Gnisvärd strand
der hände detta
att fiskarna på sjöen var,
Hvar en drar sin garn till land,
men der blef sorg på samma strand.

Vi hade bergat våra segel
Och tätt inunder landet var,
Men på ett grund, som kallas »Haken»,
Vår båt der plötsligt kantrar om.
Två männer miste der sitt lif;
Den tredje nödigt räddadt blef.

1814 den 3 sept. är åter en sorgens dag vid Gnisvärd. Sex av fiskarna återkommer inte. På morgonen denna dag drunknar i öppen sjö tre män från Tofta och tre från Eskelhem: Per Jacobsson Bjärs, 43, Hans Hansson Smågårde, 42, Pehr Jacobsson Smågårde, 44, Per Pehrsson Valdearve, 59, Lars Larsson, Alvene, 38,

1816 någon gång vid midsommartid äger det stora slagsmålet rum vid Gnisvärd mellan sjöman Olof Ringström och fiskarna Johan Hälften och Anders Olofsson Salrunds.

1816 förrättas storskiftet i Tofta.

1821 drunknar i öppen sjö Eric Josephsson Ildxander, 25, från Licksarve.

1822 den 20 febr. drunknar under fiske husbonden Rasmus Jacobsson Bjärs, 37.

1824 den 12 mars drunknar under fiske Gnisvärdsfiskarna:
husb. Per Danielsson Licksarve, 49,
" Olof Nordon Licksarve, 30,
" Olof Berthelsson Dyple, 47,
" Anders Andersson Norlin från Norrgårde, 33.

1825 5 juni beslutar man på allmän sockerstämma erkänna antagandet av den nya psalmboken och att den för förstgången skall användas i Tofta kyrka nästkommande första adventsöndag.

1825 kalkputsas väggarna i Tofta kyrka. Kolonner insättes i ljudgluggarna.

1825 meddelas vid sockenstämma "att ned vid Gnisvärd skall vistas en person vid namn Brita Sofia, utan att hafva sökt eller vunnit något tillstånd." Sexman Olof Östergårde får i uppdrag att se till att hon åter förfogar sig till sitt rätta hemvist.

1828 drunknar 29 nov. under fiske utanför Klintehamn Jacob Olsson Fättings, 36, drängen Clas Claesson, 29, samt två män från Eskelhem. De hade på djupet eftersökt fiskredskap, då en häftig storm sent på aftonen förläste båten utanför Klinte. Clas Claesson skulle gift sig i julhelgen med Catharina Mårtensdotter Krokstade. - Hans lik återfanns i maj 1829.

1832 är årtalet på vindflöjeln på Gnisvårds strandkyrka. Flöjeln skänktes detta år av en skeppare, vars fartyg strandat utanför Gnisvård - till den dåvarande, gamla strandkyrkan.

1834 finns ännu hamnrätten kvar vid Blåhälls fiskeläge. I en gammal handling från detta år uppräknas dess ledamöter.

35 den 19 dec. drunknar under fiske vid Karlsbarna husb. Thomas Olsson Ansarve.

35 den 11 febr. drunknadr under fiske: Hindrik Jacobsson Nasome, 48
Olof Nilsson Nasome, 24
Hans Olsson Sallmunds, 25.

1836 den 20 aug. drunknar under fiske: Jonas P. Fagerlund, 35
Sven Nordahl, 34
Lars P. Friberg, 31.

1837 föds på Gnisvård Pålting-Lotte. Hon hette egentligen Charlotta Gahnström.

1839 uppfördes Gnisvårds nuvarande strandkyrka. Den ersatte en gammal förfallen träkyrka, så dålig och helt överväxt av mossor att den var "livsfarlig att använda".

1842 den 6 sept drunknade under fiske Olof Toftén vid Duple, 49, och Anders Holmquist på Norrgårde, 45. Holmquists kropp återfanns ej.

1843 förrättas laga skifte i Tofta.

1843 den 7 okt drunknar Olof Hansson från Krokståde, 31, under fiske.

1844 drunknar fem Toftabor vid fiske från Gnisvård, nämligen
19 febr: Hans Larsson Krokståde, 41
Pehr Norråström på Norrgårde, 41,
Oscar Fredrik Lennberg på Bjärs, 21
Mårten Bätelsson Högberg, Bjärs, 21
13 sept: Johan Sjöström Smågårde, 21

1846 den 8 juli på morgonen saknas på Gnisvårdsbacke åtta båtar. Under dagens lopp mojnar stormen och mot kvällen kommer sex båtar länsande: land. Från den sjunde båten kommer Jönsson landsvägen, men den åttonde Jaxanders båt, synes aldrig mer. Borta med den blev:
Jöns P Jönsson Rovide, 67,
Christoffer Jaxander Lingsarve, 44
Jonas Andersson, 39, och
Carl Johan Wigström, 21.

1847 är det fem man som drunknar utanför Tofta under fiske. Den 9 april är ödesdagen för dem:
Nils Öman från Fättings, 45,
Anders Wahlgren från Krokståde, 29
Alfr. Westberg fr. Ansarve, 17.
Lars Petter Mårtensson, 21 och
sjömannen Jacob Niclas Magnusson,

1850 den 26 jan. drunknar under fiske Olof Ringström från Rangvalds, 29.

1851 den 2 juli mördas arbetskarlen Jacob Ringström, 59. Så småningom hittas dock skelettet och även garnir mannen, C J Toftén, uppdagas.

1854 drunknar sex Toftabor under fiske. Den 7 febr. kantrar en fiskebåt ut

der torskfiske utanför Blåhäll lägt. Särfliga ombordvarande drunknar Jonas Petter Jonasson fr. Rangvalds, Jöns Dyplin, 45 Johan Petter Dyplin, 42, och Johannes Toftén, 20 Redan den 15 sept. händer näste fiskebåtshaveri, även detta utanför Blåhäll, då arbetskarlarna Olof Ringström från Rangvalds, 61, och Jonas Carlström från Masume, 68, drunknar.

1855 den 9 jan. drunknar kyrkovärden och husbonden Jacob Paulsson Dypke, 51, vid ingången till Blåhälls fiskeläge efter torskfiske.

1855 den 23/5 avrättas medelst halshuggning arbetskarlen Carl Johan Toftén från Licksarve, 34. Kroppen begravs på avrättningsplatsen. Det var straffet för mordet på Jacob Ringström 1851.

1856 kantrar en båt på Gnisvärds hake vid s.k. baksjö. En av de två fiskarna ombord drunknar, medan den andre, Jacob Nordström, kort därefter dör av sviter som han ådragit sig vid skeppsbrottet.

1859-1862 genomgår Tofta kyrka en vidlyftig restaurering. Tornet ombygges. Taken på långhus och kor sänkes. Invändigt höjes golvet och belägges med bräder m.m.

1860 besöker den engelske resenären Horace Marryat Tofta socken, vars kyrka han beskrivet sålunda: "a huge barn tacked on to a lofty tower with black spire.."

1863 den 13 nov. finner Per Nordström och två hans båtskamrater sin grav i vågorna under torskfiske långt ute till havs.

1867 bildas Tofta baptistförsamling av sex medlemmar och med predikanten Carl Dahlström som föreståndare.

Han börjar ganska sin verksamhet bland fiskarna särskilt vid Gnisvärd.

Han låter begrava sin avlidna svämmor på den lilla gräsplanen vid Gnisvärds strandkyrka - men måste gräva upp henne igen på länsmans order.

Tofta kyrka före 1800-talets mitt

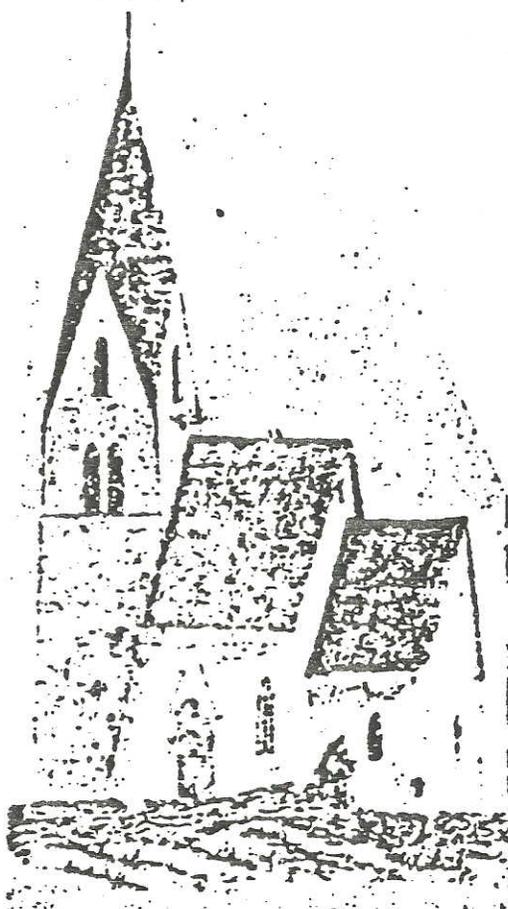
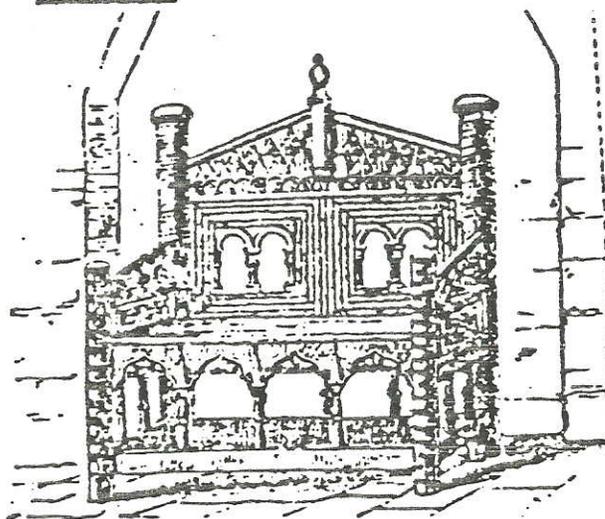

Illustration ur Marryats reseberättelse.

Bride's Stool, Tofta Church, Cötmund.

- 1868 beslutar man på sockenstämma inrätta särskild småskola som skulle förläggas vid Rangvalds eller Nasune. Småskolan nedlägges efter ett år men återupprättas 1872, då Mathilda Stenberg väljes till småskollärarinna.
- 1876 den 25 juli avsättes skollärare C P Norrby från sin lärartjänst i Tofta. Han har varit slapp och slö i skolans undervisning. Han har inför barnen i skolan framdragit föräldrarnas fel och kallat dem med öknamn av gemen art och inför barnen även klandrat prästens söndagliga predikningar.
- 1873 1 januari tillträder Jacob Westberg befattningen som hamnfogde vid Gnisvärd. Han blir omvald tre gånger och avgår från hamnfogdebefattningen först 1882: Gnisvärds - och Gotlands siste hamnfogde.
- 1874 drunknar Johannes Oskar Carlsson, 19, under fiske utanför Blåhäll.
- 1875 den 25 maj beslutar Tofta sockenmän att å högre ort utverka medalj åt den äldre f.d. skolläraren och klockaren Lars Enderberg. Enderberg, som var närvarande vid stämman, förklarade sig ej ha någon glädje av en medalj. Församlingen, som ville visa sin erkännelse, beslöt att sammanskjuta en kontantgåva att på lämligt sätt överlämna åt gamle klockarna. Enderberg avled samma år den 8 juli 81 år gammal.
- 1876 beslutar föreståndaren för baptistförsamlingen samt några med honom att lämna församlingen.
- 1877 motionerar riksdagsman Lyth i riksdagen om medel för byggande av större båthattar för fiskarnas behov. Detta medför bl.a. att anslag lämnas till Gnisvärd i Tofta med 2 300 kronor.
- 1878 indrages gästgiveriet och skjutsstationen vid Fättings enligt K.
- 1879 behandlas frågan om att bygga ett nytt skolhus i socknen. Byggnationen skulle påbörjas 1880, men uppskjöts till 1881 - och planerna resulterar i att det gamla skolhuset tillbyggdes med en småskoleal.
- 1879-1880 bygges en mindre fiskhamn vid Gnisvärd med statsanslag. Arbetet utföres på entreprenad, men entreprenören gör konkurs. Nu följer åtal vid häradsrätten, som fullföljes vid hovrätten.
- På 1880-talet målas tältvalv och andra partier med huggen sten i Tofta kyrka med en mörk chokladbrun olje färg. Det lär ha varit den blandfödde skollärare Andersson som velat ha stenen att likna ölandssten och därför genomdrivit övermålning
- 1881 bygges Tofta kyrkas sakristia.
- 1881 28 sept. faller torparen vid Kroks Niklas Edlund, 59, död ner i båten då han i sällskap med sin måg är ute på fiske.
- 1881 15 dec. fattar sockenstämman röran de bänkindelningen i kyrkan enhäll "det kloka beslutet att upphäva de gamla bänkindelningen samt lämna v och en frihet att sitta var han vi
- 1882 den 15 febr. rasar "den stora stormen" över Gotland. Då blev i Tofta en hel skog jämnad med marken, som om en jättelie skulle ha gått från Tre fiskare från Gnisvärd omkommer den dagen på sjön, och deras lik skulle aldrig igenfinnas: Carl Petter Svensson fr. Krokstade 16, Oscar Nordahl från Krokstade, 19, och Kalle Eskelin.
- 1883 den 20 jan. går fiskarna Ole Nordström vid Norrgårde, 48, Nils Olsson vid Gnisvärd, 39, och Petter Andersson vid Ansarve, 28, till båten med sin båt i de väldiga bränningarna vid "Sudarkällingi" - det södra inloppet till Gnisvärd.

1891 den 16 febr. drunknar Ole Jacobsson Pätting, 70, i bränningarna utanför Gnisvärd.

1899 kan genom en gåva av Anders Nilsson Norrgårde inköpas en ny kyrkorgel till Tofta kyrka. Samtidigt borttages den gamla läktaren och tornrummet iordningställes.

GNISVÄRDSFISKARE
Teckning av Hjalmar Striät

1900 den 24 aug. gjorde fiskaren Björkander i Tofta och dennes son ett rikligt fiskfångst. Av 11 utsatta strömmingsgarn kunde på grund av den rika fisktillgången blott 9 bärgas, men lämnade ägaren inte mindre än 600 valar strömming, vilka betalades med omkring 150 kronor.

1912 utökas Tofta skjutfält avsevärt i östlig riktning.

1915 flyttas under hösten de internerade Albatross-tyskarna från Roma till Blåhäll.

1893 den 3 mars räddar fyra Gnisvärdsfiskare under mycket svåra förhållanden två isdrivna män från Visby. Räddningsbragden blir mycket omtalad.

1916 14-16 juni rasar en stor skogsbrand i Tofta. Mer än 100 tunnland hållskog i nordvästra delen av Tofta skjutfält eldhärjas.

1894 inviges baptistkapellet i Tofta. Alfred Olsson blir föreståndare och predikant. Han antar 1898 kallelsen till distriktets predikant.

1921 den 23 maj överseglas en fiskebåt på drivgarnsfiske av en ångbåt. De båda fiskarna, Hugo Hansson och Axel Kristoffersson, slungas i sjön från den söndertrasade fiskebåten. Hansson suges av propellerslagen i djupet men Kristoffersson räddas ombord på ångbåten.

1896-97 gör löjtnant Urban Lundgren med medhjälpare mätningar och avvägningar för det blivande skjutfältet. Han låter därvid hugga upp en halv mil lång och sex meter bred gata i skogen jämte några tvärgator. De knorrande markägarna får beskedet: "Det här begriper ni inte. Här skall Kungl. Maj:t och Kronan fram!"

1926 den 3 nov. går sjömannen Svante Ekman överbord från skeppet Nanna på resa mellan Slite och Sundsvall. Han var en av de många Toftaynglingar som gav sig ut som sjömän för att finna sin död i främmande hav. Några till skall här nämnas: Jonas Andersson Norrlén från Norrgårde föll överbord i Engelska kanalen den 15 sept 1810.

1898 användes Tofta skjutfält för första gången för skarpskjutningar. Då förlägges artillerikåren i bivack i den vackra ängen nordost om Norrgårdas sydligaste gård.

Anders Lindahl, 20, drunknade under Norsjöresa april 1842.
Carl Wilhelm Johansson omkom genom

drunkning på havet utanför Stockholm den 23 aug. 1855.

Johan August Ferdinand Waldbom, 19, från Kroks föll över bord och omkom utanför Öland den 24 okt. 1884.

Axel Frans Gustaf Svensson, 14, sjöman från Krokstade, föll över bord från skonerten "Sofia Fredrika" och drunknade den 13 okt. 1886.

Sjöman Jacob Victor August Jacobsson, 25, var ombord på svenska barken "Tanadic", när han föll över bord och drunknade utanför Oran den 1 dec. 1890.

1928 den 14 mars beviljar riksdagen ett anslag av 132 000 kronor för att bygga en fiskehamn vid Gnisvärd.

1929 Den gamle lantbrevbäraren i Tofta Fredrik Dyplin hyllas i tidningen med en dikt av Knut Ekman:

Till lantbrevbäraren i Tofta Fredrik Dyplins minne.

Fredrik tack för trogna vakten,
tack för posten som du bar,
tack för alla steg för oss du
under åren trampat här!

Du i ur och skur sågs vandra
för att bringa posten vår,
du din kraft slet ut i tjänsten,
och där gränna bar ditt hår.

Alltid lecrde du smilna,
aldrig mer dig misslymt såg,
om du knäade i cumpen
eller snöa i drövor lög.

Eller helt dig solen brände,
glad du gick din väg,
vem per denna bregden efter!
kan du nämna den, så säg!

Tusen och så åter tusen
är de steg du trampat här,
likså de brev du under
långa åren för oss bar.

Troget du ditt pund förvaltad,
troget skött ditt svåra kall,
därfor till vår sanna ålder
vi så ljusst dig minnas skall.

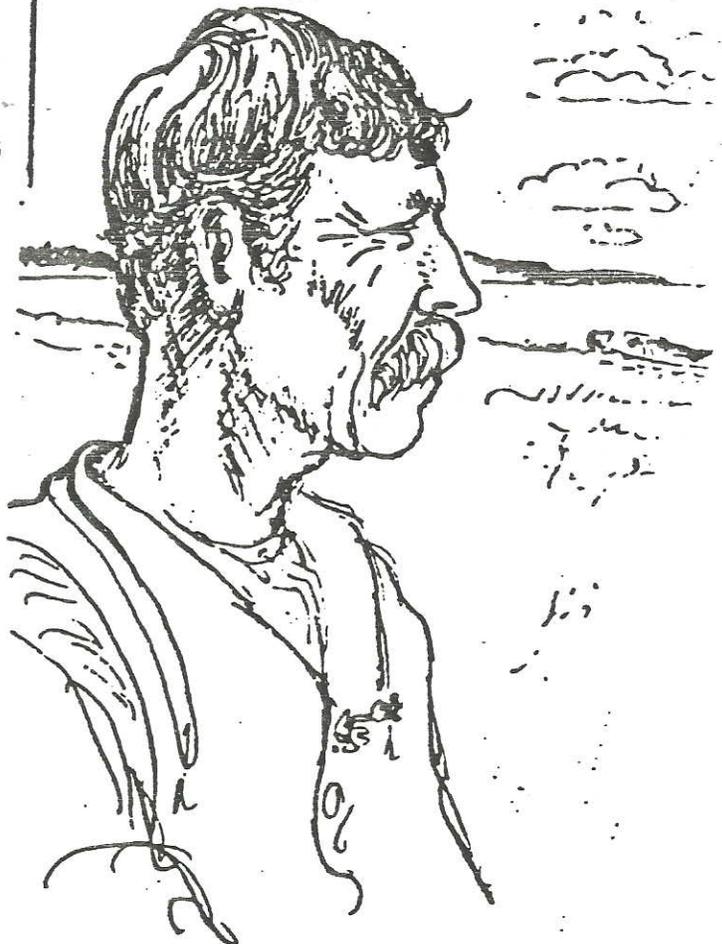
På din heder ingen tvivlat
joke ens en kort minut,
ej på dig föll minsta skugga,
Nu din levands dag är slut.

På din post, så kan man säga,
du nu fallit här så vinst,
det betyget häst här passar:
plikten du gick först och sist.

Dig ett tack vi alla bringa,
och ett hjärtligt trefallt hej!
för de tjänster du oss gjorde
in uti din sista kväll.

1931 den 20 juli inviges Gnisvärde nya hamn. Det blev en ståtlig folkfest med unik tävling. Omkring 1500 personer mötte upp.

1931 utkommer av trycket Knut Ekman berättelsesamling "På kryss och läns". Hans andra samling med berättelser om fiskarlivet vid Gnisvärd, "I storm och stiltje" utkommer 1937.

KNUT EKMAN

Tekning av Hjälmar Stenil

1945 repareras Tofta kyrktorn.

1952 1 jan. upphör Tofta kommun att finnas till. Den uppgår vid kommunsammanläggningen i Stenkumla kommun.

1952 ställes en idealisk lägerplats i Gnisvärd till baptistiska ungdomsförbundets förfogande av Ale Olsson Bjärs.

I samband med Tofta baptistförsamlingens 90-års jubileum hyllas Lydia Nilsson för 55-årig tjänst i söndessamlingen (1957).

1954 har Gnisvärdts strandkyrka grundligt restaurerats, den gamla trumman har blivit renoverad och kallar återigen till gudstjänst.

1958-59 äger den stora restaureringen av Tofta kyrka rum. Det gamla medeltida altarskåpet, som konserverats och iordningställt, kommer på plats. Arbetet drar stora kostnader, över 150 000:- kr.

1959 19 juli återinviges kyrkan av H H Biskopen, som håller predikan. Domkyrkoorganist Ludvig Siedberg tjänstgör vid orgeln, och Tofta manskör medverkar. Efter gudstjänsten berättar landsantikvarie Svahnström berättar om Tofta kyrka genom tiderna och speciellt om den sista restaureringen.

Några söndagar senare (13/9) överlämnar överste Schildt en gåva från A 7: en vacker brudkrona av silver med fossilinläggningar.

1967 Stenkumla kommun beslutar att för en kostnad av 800 kronor övertaga Gnisvärdts fiske- och småbåtshamn med tillhörande markområde från sjöfartsstyrelsen.

1968 har Tofta skola lagts ner. Skolbarnen överföres med skolakjuta till Eskelhem skola. Det gamla skolhuset bygges om till pensionärslägenheter.

1972 den 22 sept. fastställer länsstyrelsen byggnadsplan för det centrala Tofta.

Med det centrala Tofta avses i detta fall Tofta fritidsområdet. Där bor i.n. året runt endast 60 personer fördelade på ett 20-tal hushåll.

Antalet sommarstugor är cirka 36. Under sommarens högssäsong bor närmare 4 000 personer inom området. Vartill kommer tillfälliga badar som under varma sommark dagar kan gå till 10 000 personer.